

85/243

1911и

2592

Всн

САМАПОМАЧЬ

Беларуская
Коопэратыўна-
Гаспадарчая
Часопіс

Год II.

Вільня, Студзень 1933 г.

№ 1(4).

Хай злыдні над намі
скрыочуць зубамі,
Любі сваю ніву, свой
край,
І, колькі ёсць сілы,
да самай майлы
Ары, барануй,
засявай!
ЯНКА КУПАЛА.

Усе вялікія на-
дзеі народаў і ўсе цы-
вілізацыі былі ство-
раныя дабравольнымі
стараньнямі аб'ядна-
ных людзей... самапо-
маччу.

Джордж РЭССЭЛЬ.
(Ірляндзец).

Б 05
Б 1632

1904 г.

З Ь М Е С Т № 1 (4).

	бач.		бач.
1. Kooperacyja pad abstrelam	1	7. Правілы аблічання	7
2. Daniła Lichard	2	8. Цяленьне кароў	8
3. Для бліжніх	2	9. Як выбраць з лубіну ягоную горыч	вокл.
4. Novy Rochdale	3	10. Haspadarčaja chronika	"
5. Praca ŭ niemieckich spažyvieckich kooperatyvach	5	11. Паштовая скрынка	"
6. Kooperatyўnyja naviny	6		

Б Е Л А Р У С К А Я А Б Е Ц Е Д А.
Беларуская абэцэда.

A, a — А, а.	H, h — Г, г.	Ł ł, — Л, л.	S, ś — Ш, ш.
B, b — Б, б.	Ch, ch — Х, х.	M, m — М, м.	T, t — Т, т.
C, c — Ц, ц.	I, i — І, і.	N, n — Н, н.	U, u — У, у.
Ć, ć — ЦЬ, ць.	J, j — Ё, ё.	Ń, ń — НЬ, нь.	Ŭ, ŭ — Ў, ў.
Č, č — Ч, ч.	Ja, ja — Я, я.	O, o — О, о.	V, v — В, в.
D, d, — Д, д.	Je, je — Е, е.	P, p — П, п.	Y, y — Ы, ы.
E, e — Э, э.	Ju, ju — Ю, ю.	R, r — Р, р.	Z, z — З, з.
F, f — Ф, ф.	K, k — К, к.	S, s — С, с.	Ž, ž — Ж, ж.
G, g — Г, г.	L, l — ЛЬ, ль.	Ś, ś — СЬ, сь.	Ż ź — ЗЬ, зь.

Чытайце!

Пашырайце!

Выпісвайце!

„САМАПАМАЧ“

Беларуская коопэратыўна-гаспадарчая часопісь.

Выходзіць раз у месяц.

Падпісная плата з перасылкай выносіць:

На год	3.— зл.
На паўгода	1.75 „
На 3 месяцы	1.— „
Заграніцу — ўдвая даражэй.	

Чынным беларускім культурна-просьветным арганізацыям, пры вылісваньні на іх адразу — на палавіну таней.

Цана асобнага нумару 40 грашоў.

Цана абвестак паводле ўмовы.

Грошы на «Самапомач» пасылаць на чэкавае копто інж. Клімовіча у П.К.О.
(Konto czekowe P.K.O.) Nr. 180 485

Цісьмы і ўсякую карэспандэнцыю перасылаць на адрэс:

Redakcyja „Samapomac“, Wilnia, Połackaja vul. 4—10
(Wilno, Połocka 4—10).

Рэдакцыя адчынена ў аўторкі і пятніцы ад 9-ай да 11-ай гадз. дня.

Samapomač

BIELARUSKAJA
KOOPERATYŪNA - HASPADARČAJA
ČASOPIS.

Adres:
VILNIA (Wilno), Połackaja vul. 4—10.

Саманомач

Hod II.

Vilnia, Studzień 1933 h.

Nr 1(4).

Kooperacyja pad abstrełam.

(Zamiest Novahodniaha).

Historyčnaje kalaso hetak pakrucilasja, što 2,5 miljony bielarusau musiać siahońnia supolna pieražyvać usie biedy, žudaści i ciažary polskaha pracoŭnaha nasielnictva, čaho nielha skazać ab faktyčna supolnym karystańni z poŭnaści pravoŭ. Hetkaj biadoj, kali nie nazvać jaje prosta soramam prad sučasnaściu, a tymbolš — historyjaj, jość niaviedama dakładna jašče hdzie zrodžany projekt uradavaha nadzoru i kontroli nad kooperacyjaj. Na inšym miejscy hetaha numeru „Samapomačy“ havorycca ab kulturna-aśvietnaj pracy, haspadarčaj samadziejnaści i palityčnaj neŭtralnaści kooperacyi, jak asnaŭnych varunkach (Rochdale!) jejnaha rozvitku i karyści. Tymčasam, što-ž my bačam u kooperatyŭnym žyćci siańniašniaj Polšcy? —

Jašče nia viedamy ūsie našledki, da jakich daviadzie kooperacyju ū Polšcy prezydenskaje razparadžeńnie — z mocaj ustavy — ab tavarystvach z d. 27.X.32 h., jakoje hetak ahrańičva je kooperacyju ū volnym budavańni jaje asnovaŭ pry pomačy kulturna-aśvietnaj pracy, jak blizkija da spravy čyńniki ūznoŭ nakazvajuć ab čarniejšych jašče chmarach, što z novym hodam zavalakli i biez taho niepahodny ūžo kooperatyŭny kruhazor u Polšcy. Sprava hetym razam na hetulki niebiašpiečniejšaja, što b'je kooperacyju nie rykašetam (adbojem) tolki, ale prosta, z frontu dy ū samaje serca i mazhi, u haspadarčuju samadziejnaść kooperacyi i jejnuju niezaležnaść ad čyńnikaŭ palityčnych. Kankretna sprava pradstaŭlajecca hetak:

Dahetul abaviazyvajučaja polskaja ūstava ab kooperatyvach z 1920-23 h. h. stalasia niekamu za vuzkaja — ci za šyrokaja — usio roŭna. Dość taho, što ū najvyšejšaj kontrolnaj ustanovie dla kooperacyi, u Kooperatyŭnaj Radzie — siabrami katoraj u 2/3 zjaŭlajucca pradstaŭniki paasobnych kooperatyŭnych revizyjnych sajuzaŭ, a staršynioj jość naznačany čynoŭnik Ministerstva skarbu — žjaviŭsia projekt žmieny dahetulašniaj ustavy ū tym sensie, što ūsia dziejnaść kooperatyvaŭ faktyčna pazbaŭlajecca sobskaj inicyjatyvy, siły i voli pracy dy pierachodzić pad nadzor i kamandu Ministerstva skarbu, ustanovy biurokratyčnaj i naskroś palityčnaj. Da aŭtorstva celaści hetaha projektu tymčasam nihto nie pryznajecc. Ale toj fakt, što z im u Kooperatyŭnaj Radzie vystupiŭ jej-

ny staršynia, faktyčna — ministerski čynoŭnik a znača — čalaviek hetamu ministerstvu pad uladny, — pazvalaje dumać, što za hetym projektam žmieny ū pradstaŭlenaj formie staić samo Ministerstva skarbu, a za im i cely urad. A ū hetym i ūvieš sens.

Nia majem namieru, ani mahčymaści zajmacca tut hetym projektam žmieny kooperatyŭnaha zakonu ū celaści. Zaznačyć musim tolki ahulnuju tendencyju projektadaŭca „ŭziać na mušku“ revizyjnyja sajuzy kooperatyvaŭ, jak arhanizacyjna-prapahacyjnyja asiarodki samadziejnaha kooperatyŭnaha žyćcia. Mova ab hetym u § 68 projektavanaha zakonu, pavodie jakoha Kooperatyŭnaja Rada faktyčna stajecca tolki paravanam, z-za katoraha prosta ci pasiaredna — praz staršyniu Rady — usiej kooperacyjaj, instytucyjaj hramadzkej, kiravacimie ruka Ministra skarbu: ministr — a nia Rada, jak dahetul — pryznaje Kooperatyŭnym Sajuzam prava revizii, ministr heta prava adbiraje — navat biez prasluchańnia abvinavačanaha Sajuzu, jak bylo dahetul, — ministr „moža žadać ad Sajuzu ahrańičeńnia abšaru jahonaj dziejnaści, — sluchajcie! — zvužvańnia abo razšyreńnia hetaj-ža dziejnaści na peŭnyja typy kooperatyvaŭ, moža taksama zahadać zlučycca dvum ci bolš sajuzam u adzin sajuz“. — Kudy ūsio heta moža zaviašci?

Hetaha adnak jašče mała. Projekt uspomnienaha zakonu, što hetak viaža kooperatyvy, ale nie konkretyzuje, kali imienna i zašto suproč ich moža ministerstva vystupić i pravać afiarnuju hramadzkuju pracu, — hety projekt pradbača jašče na im ūžo abasnovanyja ministerskija nakazy („zarządzenia“), katoryja, peŭnie-ž, nie dla taho buduć pisacca i vydavacca, kab isnujučuju „apieku“ pamienšyć.

Jak usio heta moža vyhladać u praktyčnym žyćci, — u padrobnaściach pradbačyć nielha. Peŭnymi zdajucca być zatoje dva punkty: 1. dla ūsich kooperatyvaŭ biaz vyniatku nia hetak dasca ū znaki „boh“, jak „bažaniaty“ i 2. najbolš adčujuć na sabie projektavanuju „apieku“ kooperatyvy niapolskija — zlyja jazyki kažuć, što projekt „apieki“ specyjalna dla ich i skrojeny, — a miž imi chiba-ž u pieršuju čarhu niesarhanizavanyja jšče dosyć kooperatyvy bielaruskija.

1964 r.

05
6 1632

Допрацавана
Сібіянска
Б. С. Р.
Іва В. І. Деніс

D A N I Ę A L I C H A R D
(1882—1932).

U minutym ģodzie spoñnilasia 50 ģod ad ģasu śmierci paċynalnika ślavackaj kooperacyi Danily Licharda. Hetyja ũģodki ũdziaċnyja ślavaki, biaz roźnicy pierakananñiaŭ, abģhodzili wielmi ũraċysta, a m. Skalica Ślavackaja, ģdzie Jubilat najdaŭziej pracavaŭ, staviċ jamu cenny pamiatnik. — Chto-ŝ taki byŭ D. Lichard?

Byŭ ģeta skromny ślavacki evanģielicki duģoñnik, jaki pry vykonvañni svaich duśpa-styrskich abaviazkaŭ mieŭ maģymaśċ dobra paznaċ patreby svajho narodu nia tolki duģo-vyja, ale i materyjalnyja. Hlybokaje-ŝ i sapraŭdy chryścijanskaje sumleñnie D. Licharda nie pazvalała jamu suproċ baċanaģa i pieroŝyva-

Dla kooperacyi stvarajecca takim ģynam ciaŝkaje palaŝeñnie; ciaŝkaje, ale niebiazvy-chadnaj. Apora jŝċe jośċ i patryvaje tak doŭ-ha, „pokul buduċ ludzi“, ŝto siŭ i istotu praŭ-dzivaj kooperacyi rozumiejuċ. Suproċ hetaj ŝviedamaści biazmocna ũsio na ŝviecie. Dziela hetaha — niezaleŝna ad taho, ci prajekt st-aniecca zakonom, ci nie — najlepŝaj abaronaj suproċ usiakich nastupaŭ na istotu kooperacyi jośċ kooperatyŭnaje ũśviedamleñnie i dziejnaje ũ hetych kooperatyvach arhanizavañnie. Nie pieramoŝanymi tady budziem, a pieramoŝ-nikami.

naģa astavacca biazċynnym. I D. Lichard staŭ-sia sapraŭdy apostalam lepŝaj buduċyni svajho narodu, nia raz suproċ voli ģuŝoj pa kryvi ũŝa-dy, duģoñnaj i ŝvieckaj, bo rozumieŭ, ŝto ũsio mianajecca, ale narod tryvaje vieċna.

Ģynnnaśċ Licharda byŭa pieradusim piśmieñ-nickaja i paċalasia ad napisanñia i vydanñia kniģi-kalendarab ab kredytovaj kooperacyi p. n. „Damovaja Kasa“, jaŝċe ũ 1847 ģ. U nastup-nych ģadoch D. Lichard byŭ pa ģarzie redak-taram piaciocģ ślavackich kooperatyŭna-ģaspa-darċycģ ģasopisiaŭ i dalej pracavaŭ pieravaŝna ũ tej-ŝa kooperacyi kredytovaj. Pamior D. Li-chard na 70-tym ģodzie svajho pracavitaha ŝyċcia, u 1882 ģ., pakidajuċy pa sabie ũspamin nia tolki duģoñnika-chryścijanina, ale i sapraŭd-naģa ģramadzianina.

Kloniaċy ģalavu prad pamiaċciu i zastu-ģami dastoģnaģa syna ślavackaha narodu, nia moŝam nie paŝadaċ, kab i pa naŝycģ bielaru-skich siolacģ jak najbolŝ i jaknajģutċaj mno-ŝylisia rady duģoñnikaŭ-ģramadzian, jakija, staroniaċysia daċasnych skarbaŭ i vyģodaŭ z ģuŝycģ, nie zaŭsiody pryģacielskich ruk, ŝbi-rali sabie zaplatu ũ svaim-ŝa bielaruskim nar-odzie, jaģo ad napaściaŭ baranili, u biadzie pa-mahali, da ŝvialta praŭdzivaj navuki viali i vier-na jamu ŝluŝyli!

Narod dla synoŭ svaich daŭŝnikom nia byvaje, ale sudŝdzioju — tak: kab ŝa nia byŭ ģety sud u nas za sroģi!

RED.

Я. Косаўскі.

(4)

Для бліжніх.

Драма ў 4-ох дзеях.

(З украінскай на беларускую мову тлумачыла Г. Ш.)

ЗЬЯВА 4.

Ахрэм (стукне пладнай): Ты чаму, Аляк-сей, баішся падысьці да нашага хутара?

Аляксей (цалуе яго ў руку): Ды не, дзядуля, я так... — Толькі што трохі адпачыў...

Ахрэм: А мы з Насьцяй чакаем, а ця-бе як няма, так няма. Кажа Насьця: „Ідзі, дзедка, паглядзі, можа ён яшċе ёсьць на се-нажаці“. Выйшаў я за вароты, гляджу, аж тут тарчыць нешта над ракою перад меся-цам... Ну, і што-ж? Дакуль ты думаеш на нас гневацца?! Га? — Ворагі мы вам вялікія, праўда? На зло матку стары Ахрэм нага-варываў?

Аляксей: Дзядуля, ды я гэтаму не вінаваты.

Ахрэм: Дзед вораг, бо добра радзіў. Не паслухала дзеда, а цяпер што?... Знаю,

знаю ўжо, што ў вас робіцца. Прайдзісьвет — прайдзісьветам. Хацела маці гаспадара, а цяпер, яшċе мусіць яго пільнаваць, каб ня выносіў да Янкеля што-папала. Калі-б устаў нябожчык, ды паглядзеў, як маці ўстроіла ўсё па яго сьмерці, то йзноў-бы лёг у сы-рую зямлю. Эх, лёгкадушная яна, лёгкадум-ная... Ды найбольш мне цябе, Аляксей, шка-да і гэтых малых дзяцей. Я й сам цяпер шка-дую, што тады пры табе на матку накрываў, а ты сабе так моцна ўзяў гэта да сэрца, што забыў да нас і сьцежку. А можа й мат-ка забараніла?... Ды вось, бачыш, я тыкі ня вытрываў. Паслаў па цябе, а ўрэшце і сам прыйшоў. Бачыў цябе ўдзень паміж касцамі, думаў, што можа прыйдзеш.

Аляксей: Выбачце! Я й сам ня знаю, чаму я так. Я ніколі аб Вас дрэннага ня ду-маў, але думаў, што Вы загневаліся, ды не патрабуеце, каб я да Вас прыходзіў.

Ахрэм: А Насьця, дык усё цябе ўспа-мінае. Няраз просіць: „Пайдзеце, дзедку, пе-рапрасеце іх“.

Аляксей: Дзякую Вам! І я ў думках заўсяды Вас успамінаю. Шкада мне было, ды што-ж рабіць...

Ахрэм: Ну, нічога, нічога! Прыхадзі да нас, як і раней прыходзіў. А Насьця нядзе-лямі такія прыгожыя кніжкі чытае... А як там у Вас дома?... „Вяснуеце“? Цяжка?...

Аляксей: Неяк даём раду. Хлеба сё-

Kali Boh nie dapuśció, to ś... nia źjeść. - n. pr.

Novy Rochdale.

Historyja — kažuć — paŭtarajecca. Haspadarčy šviet, a pieradusim šviet kooperatyŭny z dzivam sočyć siahonnia za rozvitkam novaha Rochdala (čytaj -- ročdel). Ale bielaru-skamu čytaču cikava chiba budzie daviedacca pierš, što takoje Rochdale „stary“, abo prosta Rochdale? — Voš-ža Rochdale — nievialičkaje miesta ŭ paŭnočaj Anhlii, heta kalyska kooperatyŭnaha ruchu. Tam bo 80 hod tamu nazad, u 1843 h., biezrobotnyja tkačy ūrządzili, što supolna buduć praz hod žbirać drobnuja ašćadnašci, adčyniac za hetuja hrošy sobskuju kramu, buduć u joj usie i ūsio kuplać. Z hetaha žbierycca ŭ kramie kapital, jaki nia buduć dzialić, ale za jaho adčyniac svaje fabryki, svaje majsterni, svaje školy...

Minuŭ hod. 28 tkačoŭ, u hetym adna kabietka, datrymali danaha sabie slova, syšliasia ūžnoŭ, zlažyli „z nosu pa hrošu“ — 28 libraŭ*) i 21 śniežnia 1844 h., u domie pry zahłochłaj vulicy, što nazyvalasia „Labi kutok“, adčynili svaju kramu, u katoraj mieli na prodaž tolki: masła, cukar, muku, aŭsianyja krupy i śviečki — usiaho tavaru na 14 libraŭ. Kab było mienš razchodaŭ, uhavarylisia, što na pačatak, krama budzie adčynienaj tolki dva razy ŭ tydzień,

*) libra — heta nazoŭ anhlijskich hrašej. U to čas heta raŭniałasia pryblizna 10 rublom.

dy i to na paru viačernih tolki hadzin. — Pomacy: ad nikoha, navat ad uradu, nie chacieli: prasili tolki, kab im nihto nie pieraškadžaŭ. Pastanavili pry hetym: pasplacić svaje daŭhi, nia kuplać ničoha na pavier, usio kuplać u svajoj tolki kramie, časć nadvyški, kali buduć dzialić, dyk nie pavodle taho, čto jakuju zlažyŭ składku (paj), ale pavodle taho, čto kolki ŭ kramie za hod nakuplaŭ...

Čas išoŭ. Na vošmym hodzie pačvivaj pracy kooperatyva mieła ūžo svoj mlyn, svaje kravieckija i šavieckija majsterni. Na dvaccatym hodzie — sarhanizavala svaju bojniu i pabudavala sabie vializarny, bo trypavierchavy dom dla prymiaščeńnia ūsich svaich kramaŭ, kancelaryjaŭ, majsterniaŭ, čytalni, biblijateki, t-va dabravolnaj strachoŭki, kasy ašćadnašci i addzietu budovy damoŭ na vyplatu, jakich pabudavana nad piačsot. Da taho pabudavana była jšče svaja piakarnia, tabačnaja fabryka, kooperatyŭnaja tkalnia na 96 stankoŭ, pašla druhaja, pradzielnia dy fabryka papiery...

Pry ūsich hetych zdabytkach charakteru haspadarčaha, ročdelcy nie zabyvalisia i ab ašviecie, bo viedali, što praca haspadarčaja, biez pracy ašvietnaj, raniej ci paźniej musić załamacca. Dziela hetaha było pryniata, što ūsie kooperatyvy buduć kožny hod adkładać pa 2½ prac. hadavoj nadvyški na pracu prašvietnuju. I hety krok ročdelcaŭ, pobač z inšymi ūžo ūspomnienymi, byŭ mocnaj padstavaj dalšaha rozvitku kooperacyi...

лета было помала, але да новага перабудзем, толькі адна бяда...

Ахрэм: З п'яніцаю?... О, ведаў я, ведаў, што так будзе. Ды пацярпеце трохі, можа знойдзеца на гэта якая рада. Калі-б гэта бацькаўшчына... Ой, бяда з такім айчымам.

Аляксей: Тата мне часта сьніцца. Ды ўсё такі сумны. У падзёртай вопратцы.

Ахрэм: Няхай Госпад гасьціць яго ў сябе. Добры быў чалавек. — (Памаўчаўшы): Мне Насьця казалася, што зьбіраецца залажыць кramу. Неяк так дзіўна завецца... каб усе на яе грошы злажылі і ўсе да яе мелі права...

Аляксей: А так, закладаем коопэратыву.

Ахрэм: О, дужа добрая і карысная справа. Памагай Вам Бог! І я туды дам нейкі паёк. Ужо досыць Янкель напіўся нашай крыві. Бачыш, як збагацеў.

Аляксей: Калі-б так людзі зразумелі, дык гэтага ліхвяра за месяц ня было-б у сяле.

Ахрэм: А, пара ўжо, пара завясыці нейкі парадак у вёсцы. Колькі пакражаў праз гэту карчму, а сьлёз, а гора... — Бярэцца Вы, маладыя! І я памог-бы Вам, ды ўжо сілы ня маю, ды і чытаць не змагу, бо ўжо добра ня бачу. Тады...

Аляксей: Вось, каб такіх было больш-як Вы, дзедка!... Ды дасьць Бог, што з часам усе зразумеюць...

Ахрэм: Так, так, добрая і разумная справа! Яшчэ як твой бацька жыў, вось дык ён да гэтай справы быў гарачы. І ты ў яго ўдаўся.

Насьця (каліч з жутара): Дзядуля, дзядуля, хадзеце вячэраць. (Голас чуваць што раз бліжэй): Дзядуля-а-а. Хадзеце вячэраць.

ЗЬЯВА 5.

(Прыходзе Насьця).

Ахрэм: Чаго ты так крычыш? Я йшчэ, дзякаваць Богу, добра чую.

Насьця: Добры вечар, Аляксея! Чаму да нас ня прыйдзеш? У нас-жа лепш пагаварыць, чым тут над ракою.

Аляксей: Некалі другім разам. Сяньня пара ўжо дамоў. Позна.

Насьця: Заўтра сьвята. (Да Ахрэма): А там Трахім ня ведае, куды вясці коні, ці за рэчку на скошанае, ці за садам наважаць...

Ахрэм: Пайду, ды распараджуся. А ты, Аляксей, прыхадзі да нас. Ня блудзі, ды ня мінай нас! А пра гэту абяцанку, што я табе даў, забыўся?... Я сам мусіў даглядаць. Ужо дзесьць пнёў маеш. Вось заўтра, пры сьвяце прыйдзеш, дык паглядзімо. Ужо й некалькі раёў было ў мяне. Прыйдзі заўтра, прыйдзі!..

Аляксей (радасна): Прыйду, дзедку, прыйду.

Ахрэм: А матцы скажы, няхай ня гнэ-

Dle poňnaha zrazumieňnia tahačasnych varunkaŭ žyćcia i pracy treba zaciemić, što byŭ heta čas, kali pošaść biezraboćcia — i inšyja haspadarčyja biedy — ũsie kruhom spadziavalisia vylačyć pieramienami i pracaj palityčnaj, hdzie ũžnoŭ najmodniejšym byŭ radykalizm partyi hetak zvanых „čartystaŭ“.

— Voš-ža, ročdelskija pačynalniki kooperacyi, choć sami asobna i mahli zajmacca palitykaj, to adnak z pracy kooperatyŭnaj palityku susiom vylučyli, bo ũvažali, što ad haspadarčaj biady treba ratavacca pieradusim pracaj tak sama haspadarčaj. — yćcio pakazała, što ročdelcy razvažali pravidlova...

Minuła 80 hadoŭ. Na świecie paŭtarylasia biada jšče bolšaja. Pošaść biezraboćcia abniała niačuvanyja dahetul razmiery. Adny tolki Spaľučanyja Štaty (Dziaržavy) Paŭnočnaj Ameryki majuć siahoňnia 10 miljonaŭ biezrabočnych. Ameryka strachoŭki nia znaje, a dabradziejnašć, pry hetkich razmierach niaščašcia, sama saboj spravicca nia moža. Palityčnyja kroki nie dajuć biezrabočnym nijakich vidokaŭ na papravu. I pry hetkich voš umovach, biezrabočnyja žychary partovaha miesta Seattle (čytaj — sitl) u štacie Vašyngton, hod tamu nazad pastanavili, što niečaha im čakać na dapamohu ci to ũradu ci publičnaj dabradziejnašci, dy što moža im pamahčy tolki... samapomač.

Z hetaj metaj jany zasnavali „Lihu biez-

rabočnych“, kudy adrazu zapisalasia 40.000 siabraŭ.

Što-ž heta „Liha“ robić?— U vakolicach Seattle šmat lasoŭ, rybnaje mora — tu-ž, bahatyja pali — taksama. Ale niama kupcoŭ na dreva, rybnyja kanservy hnijuć na składach, bulba — na paloch, a biezrabočnyja... pochnuć ad hoľadu. I što robiac biezrabočnyja seattleŭcy?— A voš: dastaŭšy lodki jany pačali na svoj rachunak lavić rybu. Ulašniki niesabranaj z pola bulby addali jaje biezrabočnym darma, z varunkam tolki, što tyja vybierać hetu bulbu da čysta. Ulašniki lasoŭ addali na vyrubku peňnuju časć lesu. Znašlisia achviaradaŭcy pavoznaj sily, kab usio heta žviažci. A jak heta stalasia, bylo čym abahnać hoľad, byli puščany ũ chod ramiesnyja majsterni: šaŭcoŭ, kraŭcoŭ, stalarni, šlasarni i h. d. Pačaŭsia abmien vyrablenych tavanaŭ, tolki nie na hrošy, a naturaj: chočaš dastać abutak, vopratku, zamok? — niasi „chleba i da chleba“. Pačaľosia novaje žyćcio, žyćcio biez hrašej, žyćcio zamieny pracy... Susiednija z Seattle miesty pačali rabić toje samaje. A viasnoj min. 1932 h. byŭ užo sklikany ũ Vašyngton Kanhres Federacyi Lihi Biezrabočnych, jaki pryniaŭ dźvie pastanovy: ab uviadzieňni zamiennaj systemy pamiž vioskaj i miestam i ab nieŭvachodžaňni Federacyi ni z kim u zmovy palityčnyja.

Ab daľšym losie amerykanskich pačynal-

vaecca, dy vельмі не бядуе... Мож а яно йшчэ як... (Пайшоў. Неўкі час Аляксея і Насьця сталць жоўчкі).

Насьця: Аляксея! Чаму ты такі задуманы? Як ты зьмяніўся за той час. Раней заўсёды быў вясёлы, а цяпер толькі думаеш, зьвесіўшы галаву.

Аляксея: Запытайся дзеда!

Насьця: Гэта ўжо было даўно. А колькі разоў я прасіла цябе, каб ты прыходзіў да нас, а ты нават не адазваўся. Нядобры ты для мяне. Помніш, як калісь было?

Аляксея: Тады мы йшчэ дурненькія былі.

Насьця: Але якія шчаслівыя! Памятаеш, як ты мне кніжачкі прыносіў, як я ўчылася, як плакала, як ты чытаў „Кабзара“... — Добра, ох, як тады было добра. Бывала ў пасеку зойдзем... Пчолы зьвіняць... рай на зямлі, казаў ты... і пацямнеў пасья той рай. Няраз выйду я цяпер туды, дзе мы абое читалі і паплачу, ды так, што ніхто ня бачыць... А ты старонішся ад мяне, нехаця да мяне якое слова скажаш. Я й сама ня знаю, што табе зрабілася. (Падыходзе бліжэй) Аляксея, брацейка! Скажы мне: у цябе якоесь гора на душы? Чаго? Скажы! Мож я табе параджу?

Аляксея: Ня ведаю, Настачка, чаго ты ад мяне хочаш. Ты-ж знаеш, што досыць ужо забавкамі жыць. Што год, то жыцьцё ствювіцца цяжэйшым.

Насьця: А можа ты закахайся?... А скажы, скажы, якая яна, сьветлавалосая ці цёмнавалосая? Жаніцца пэўна задумаў?... Так, так, гэтулькі часу — тры гады... Я й забылася... Усяляк магло сэрца перарадзіцца... Што калісь было, забылася...

Аляксея: Ты толькі насьмяхаешся з мяне, Насьця.

Насьця: Не насьмяхалася я ніколі, а кажу праўду. Калісь ты быў іншы і я цешылася пры табе. Зьмяніўся ты і мне сьвет пацямнеў. Жыла я гэтыя тры гады тым, што раней пражыла з табою. Ты быў для мяне братам... Не! Больш, як братам... Найбліжэйшым з усіх людзей... Аж пасья штось з табой сталася... Ня веру ў тое, каб народная праца забрала ў цябе ўсё на векі. Ты вернешся назад, праўда, мілы... Ты знаеш, як калісь казаў ты, прысягаў? — а цяпер чаму так?...

Аляксея: Настачка, рвеш ты маё сэрца і душу на двое. Многа, вельмі многа хачелася-б табе сказаць, пагаварыць з табою, я ўсё думаў, што ты мяне забудзеш... Ты-ж казалася, што мы брат і сястра.

Насьця: Тады мы былі сястрою і братам.

Аляксея: І далей гэтак будзем, Настачка.

Насьця: Зводзіш ты мяне. Каб я цябе забылася? Я ня тая вось травіца, што ты сьняжня ёкасіў, а заўтра яна зьвяне, забудзеця-

Praca ũ niemieckich spażywieckich kooperatywach.

(2) Kooperacyja ũ Niemieččynie мае туju асабліваść, што ўсімі спосабамі старajecca матэрыяльна зацікавіць сваіх пайшчыкаў. Hetak, напрыклад, у многіх коопэратывах, паіла таго, як сябра заплаціў ужо свой павеу ўзнос, — премія залічваецца (за згоджу пайшчыка) на будаўланы фонд, каторы, у сваю чаргу, кладзе падставу да стварэньня будаўланай коопэратывы. —

нікаў новага ладу швіет жаšче введaje маіа. Але і введamaha чапaje, каб пацвiердзіць жаšче раз туju праўду, што праца людзкага ніколі на марна ісці не павінна, ды што калі яна не аплачваецца, дык вина тут толкі ў пэрсутым механізмiе замiену, у распражэньні зiемлягоба з рамiеšнікам і работнікам. — Сprehчы-ж іх можна толкі коопэратывнага самаромач, аб чым hetak вымоўна павуцае толкі што апісаны прыклад амерыканскі. Там дзе з трескам валіцца самаромачы капіталізм, гдзiе ні да чога не даводзіць узajemнае пiераліцытоўванiе ў палітычным „радыкалізмiе“, там родзіцца і ратуе людзей коопэратывнага самаромач. У hetым jejнага выжшаць над усімі введамымі hasпадарча-храмэдзкімі systemамі, у hetым jaje сіла і ў hetым зарука jaje пiерамоги.

A. K.

Šyрака распаўсiуджана ў Niemieččynie таксама выдача запамогаў на выпадак шмiерці сябры коопэратывы ці-то кaho-небудж з jаго сіам'і. Запамога hetaja выдajeцца як бiеззваротнага і размiер jaje, як напp. у Essenіе, устаноўлены ў 25 марак для дзiцаці і 100 марак для дарослага.

У Hamburskaj коопэратыві арганізаваны асобны фонд на выпадак цяжкай патрэбы. Jon tvoryцца з адлічак ад належачых пайшчыку преміяў за набор, пры чым размiер сяброўскага ўзносу ў hetы фонд устаноўлены на 100 марак.

Фонд hetы вызначаецца для запамогаў пайшчыкам падчас забастовак, бiезработціа і г. д. Кожны сябра коопэратывы мае права атрымаць запамогу з hetага фонду.

Аmal усiе буйныя коопэратывы маіуць уласныя дамы, дзе кватеры вызначаюцца пайшчыкам на больш лhotных умовах, чым можна было-б дастаць кватеру ў дамаўлашніка-капіталіста. Больш увагі заслухоўвае будаўніцтва Hamburskaj коопэратывы „Produktion“, дзе існуе асобнае будаўланай таварыства выключна з пайшчыкаў коопэратывы. Пай у hetым таварыстве устаноўлены на 300 марак і ўносіцца звычайным у Niemieččynie спосабам — затрыманіем преміяў за набор. Тавары-

ца, дзе расла. Я ня з тых, што з сэрцам жартуюць.

Аляксей: Далёкія нашы дарогі, Настачка. Ты багатая, ня мной табе сьвет завязываць.

Насьця: Калі хочаш, то я выракуся свайго багацтва, пакіну дзеда, а з табой на край сьвету пайду, бо другога такога, як ты, няма на сьвеце. Чаго-ж ты баішся багацтва? Дзед з ахвотай цябе прыіме, а больш некаму перашкаджаць, я-ж сiрата... А можа ты іншую маеш, толькі ня хочаш мне сказаць? — Скажы, Аляксейка! Я сьмерці сабе не зраблю, ані сьлёз ты маіх бачыць ня будзеш... Ой, я чую, што ты скрываешся перада мною, сказаць ня хочаш.

Аляксей: Калі ты хочаш ведаць, то табе скажу. — ніколі я ня любіў больш нікога, як цябе і любіць ня буду.

Насьця (прытуляецца): Дык чаму-ж ты такі стаў? Хіба пачуў што ад людзей аба мне нядобрае? Думаю, што не.

Аляксей: Барані Божа! — А калі-б і пачуў, дык не паверыў-бы. Знаю цябе і ведаю, што ты не зьмянілася за гэныя тры гады. Але паслухай!... Да Вашага хутара трэба гаспадары, а не мяне. — Ты знаеш, да чаго мяне цягне, а як займуся гаспадаркай, ня будзе калі... А ўрэшце йшчэ нам, Настачка, людзі гадоў не рахуюць... Можа табе сьцюдзена, з рэчкі так холад цягне?...

Насьця: Не. Ты хочаш, каб я пайшла ад цябе? Надаела?

Аляксей: Не кажы гэтак! Ты адна, што мяне любіш і знаеш... (Насьця): Настачка, у мяне да цябе ёсьць справа.

Насьця (скура): Справа? Якая?

Аляксей: У нядзелю ў нас коопэратывны сход.

Насьця: Я чула аб гэтым, а ты такі добры, што й не павядоміў мяне аб тым, што думяеце рабіць. Ня вераць мне...

Аляксей: Нялоўка было самому. Казаў я Рыгорку, каб цябе павядоміў. Замала ў нас ёсьць ахвотнікаў да гэтага. А што найгорш, — няма грашэй. Тут самым розумам і воляй нічога ня зробіш. На пачатак грошы трэба. Можа-б ты пазычыла?... Думаю, што дзед згодзіцца...

Насьця: Пабачым! Ня сама я гаспадыня, але ведаю, што дзед не адмоў.

Аляксей: А прыйдзеш на сход? Прыйдзі абавязкава!

Насьця: А ты прыйдзі заўтра да нас! Прыхадзі часта. А як ня прыйдзеш, то ні на сход ня прыйду, ані грашэй не пазычу (сьмяецца).

Аляксей (падумаўшы): Прыду, як сонца зайдзе за „дуб“.

Насьця: Ага! Як сонца за „дуб“ зайдзе! — Каб ты ведаў, Аляксейка, як цяжка

rystva maje ciapier aź 160 vialikich damoŭ u Hamburzie i jaho vakolicach.

Mnohija kooperatyvy majuć „chaty-adpačynku“ dla dziaćej pajščykaŭ, kudy ich peryodyčna sklikajuć, čytajuć dakłady ab kooperacyi, arhanizujuć ekskursyi i h. d.

Znajomlučysia z pastanoŭkaju ūsiej hetaj spravy mimavolna prychođzicca padziŭlać rezultaty asiahnienyja pracounymi Niamieččyny vyklučna dziakujučy ichnaj enerhii, uporystaści i kooperatyŭnaj šviedamaści.

Bylo-b utopijaj z našaha boku latucieć, kab u chutkim časie niešta padobnaje vyjaviasia i ū nas i kooperacyja asiahnuła takuju roŭniu, jakuju jana asiahnuła ū Niamieččynie.

Adnak, šmat čaho možna bylo-b zapazyčyć i nam ad zachodnich kooperataraŭ. Biazumoŭna, nia prychođzicca nam latucieć ab budovie kamianicaŭ, ale susim bylo-b mahčymaju takaja pastanoŭka spravy, kali-b i našyja kooperatyvy ušviadomili sabie nieabchodnaść i racyjanalnaść stvareńnia niekatorych fondaŭ, najboľš adpaviadajučych miascovym varunkam.

(d. b.)

A. F.

Redakcyja „Samapomać“ prosić usich, čhto maje materyjaly da historyi kooperacyi na Bielarusi, prysłać ich dziela vykarystańnia.

Kooperatyŭnyja naviny.

— Ličbovy stan ukrainskaj kooperacyi na 31.XII.31 h. pradstaŭlaŭsia hetaki kredytovyh kooperatyvaŭ — 362, spažyvieckich (haradzkich) — 135, sielska-haspadarskich: — dla zakupu i zbytu — 2501, małačarskija rajonovyja — 99, inšyja vytvorčyja — 13, k-vy ramiešnikaŭ i rabotnikaŭ — 4, inšyja (přadprijemčyja) — 47, pavietavyja sajuzy — 35, centrali — 4. Razam usich — 3.200.

„Samapomać“ darma nie pasyłajećca: adnovicie padpisku na 1933 hod!

— Ukrainskija kooperatyvy zažadali ad polskaha Uradu pakryćcia tych škodaŭ, jakija paciarpieła ukrainskaja kooperacyja pry h. zv. pacyfikacyi Uščodniaj Haliččyny ū 1910 h. Rachunak škodaŭ vynosić 152.510 złotych.

— Najboľšaj polskaj spažyvieckaj kooperatyvaj jość k va „Zgoda“ ū Poznani, jakaja ličyć 36 657 siabraŭ; zlažyli jany 42.334 oai na sumu 1.270 020 zł. K-va „Zgoda“ maje 50 filijaŭ (adzielaŭ). Čystaha zysku za apošni haspadarčy hod heta k va miela 111.918 zł. 56 hr.

— Sijuz švedzkich kooperatyvaŭ abchođzić sioleta 25-cilećcie svajho isnavańnia. Hety sijuz, jak i celaja švedzkaja kooperacyja cikavaja tym, što abymaje 200 miascovych žanočykh hurtkoŭ z 8 000 siabroŭkami-kooperatarkami, zadańniem katorych jość pieradusim pašyrać kooperatyŭnyja dumki siarod miascovych ludziej i namaŭlać ich stacca siabrami kooperatyvaŭ. — Pry miejcy treba ūspomnić, što vartaść hetkaj pracy žančyn u kooperacyi calkom acanili ūžo našy braty — ukraincy, jakija ūvosienl letaš naladziŭšy byli dla žanok adnamiestačny kooperatyŭny kurs. Hety kurs tryvaŭ da 19.XI.32 h i končyli jaho 40 kursistak-ukrainak, pieravažna absolventak himnazijaŭ i vučycielskich seminaryjaŭ. — Ščašlivaj i plodnaj pracy!

мне адну хвіліну без цябе перабыць! Як вымучыў ты мяне за гэтыя тры гады і цяпер штось ходзіш задуманы. Ды знаю я цябе: „Багатырка, гаспадара трэба, да кніжак цябе рве, да працы ў народзе“. А са мною ў дастатках, ці-ж не лягчэй будзе табе жыць? Ці я табе не памагла-б. Ды ты-ж мяне выхавалі для сябе і дзеля гэтага, каб табе памагач у народнай працы. Але ты ня хочаш чужым дабром багацець. — Вось што ты думаеш і як быццам ад мяне адхіляешся. Баішся людзкой гутаркі. — Ды не, я веру, што ты будзеш маім. Або твая, або нічыя! Гэтых маладых гадоў, што ў сонцы радасьці з табой правяла, я не падарую нікому. Ты мне сьвет адчыніў. Або ты, або ніхто!... Ну, бывай, Аляксея, мне ўжо да хаты час.

Аляксей: Ня йдзі йшчэ. Настачка! Мне так добра з табой.

Насьця: Дык прыходзі сюды часьцей. (На адходзе) Памятай: Або ты, або ніхто (выходзе).

Аляксей (хвіліну глядзіць у сьлед за ёй, пасля ідзе ў другую старану).

ЗЬЯВА 6.

(На сцэне нейкі час пуста. На дварэ што-раз бляш цячэ. Крэнчуць жабы. Гдзесь адазваля сава. Зьмітрок, пасля Янкель).

Зьмітрок (надкрадаецца з кіём): Няма! (Заглядае ў другую бок): І тут няма. (Прыгля-

даецца ўдале): Вось, здаецца ідзе. Дам я табе заляцаца! (Хаваяецца за капец і гатуецца „на частавец“ надходзячага палкай).

Янкель (надкрадаецца з другой старань кацца): Няма! Ну?! (Г. ласна кашляе).

Зьмітрок (амбляе з-за кацца): А, папайся ты мне! (В'е палкай Янкель). Маеш, маеш!... (Янкель хаваяецца за капец).

Янкель (крычыць): Ай-вай! Гевалт! Зьмітручок! Ды што робіш!

Зьмітрок (прыглядаецца): Ах, гэта вы, Янкель! А я думаў, што гэта гэны здыхляк — Аляксей.

Янкель (ойкае): Ой, але-ж вы мяне перапужалі. Калі-б за капец не схаваўся, то ўжо быў-бы труп.

Зьмітрок: Чаго-ж вы, пане Янкель, сюды зайшлі, ды яшчэ па ночы.

Янкель: Ну, як то чаго? Па вас, Зьмітручок. Ваш тата быў у мяне, ды й кажа: „Так і так — Зьмітрок, кажа, пагнаўся за Аляксеем, бо даведаўся, што ён з Насьцяю на сенажаці. (Ойкае): Ой баліць рука, бадай цябе, гэтак мяне сьпіразаў.

Зьмітрок: Перапрашаю вас, пане Янкель. Ну, памыліўся. Прапала. Цяпер ужо я яму дам і за сябе і за вас. Пайду па яго (хоца йсьці).

Янкель: Чакайце, мае даражэнькія. Я да вас маю гешэфт. Я дзеля гэтага сюды й прыйшоў.

Сельская гаспадарка.

Правілы аблічанья

запасаў пашы і збожжа, якія ня могуць быць узяты за задаўненыя падаткі.

Віленская Скарбовая Палата (Izba Skarbowa) пісьмом з дня 22.XII.1932 г. № W. II. 11/33/419/32 выясьняе, што на выпадак забіранья каму за задаўненыя падаткі пашы і збожжа, на абшары Віл. Скарбовай Палаты для пракармленьня гаспадарчай жывёлы і самых людзей на год будуць звальняцца ад забранья наступных колькасьці пашы і збожжа:

	Збожжа Кілё	Сена Кілё	Бульба Кілё
1. для раб. коняў і жарабят старэйшых двух гадоў	300	2.000	—
2. „ жарабят да двух гадоў	500	1.000	—
3. „ быдла стар. „	200	1.000	—
4. „ цялят да „	100	300	400
5. „ авечак на штуку	—	300	—
6. „ корм. сьвіней „	300	—	1.000
7. „ сьвіней надворных (кнуроў, паросных і падсьвінакаў)	100	—	500
8. „ курэй і наагул дамовых птушак (на штуку)	16	—	32

Салома азімая і яравая, кармовыя бурякі, бручка і кармовая морхва сусём ня будуць забірацца. Пры недаборы сена, замяняецца яно аўсом і бульбай, лічачы за 1 кілё аўса 3 кілё сена або 5 кілё бульбы.

На пражыцьцё сям'і і службы гаспадара выпадае на год на асобу: збожжа (жыта, прыварак, крупы) 300 кілё і бульбы 800 кілё. Варыва не забіраецца.

На засеў аднаго гэктара пакідаецца: жыта, пшаніцы, аўса, ячменю, гароху, лубіну, бобу — 200 кілё, грэчкі — 100 кілё, лёну — 80 кілё, сэрадэлі — 50 кілё, мяшанкі на пашу — 250 кілё, бульбы — 2.000 кілё.

Гэтыя лічбы ў паасобных выпадках прысяжнымі знаўцамі могуць мяняцца. — Важна таксама і тое, што ўсе паданья тут лічбы рахованыя на год; гэта знача, што калі б напрыклад сэквэстр адбываўся не за год да новага жніва, а за паўгоду, дык звольнена была б ад сэквэстру толькі палова, а калі за 3 мес. да жніва, дык толькі адна чэцьверць паданага мноства пашных запасаў.

„Свая маці б'ючы не заб'е,
а чужая — гладзячы загладзіць“.
(Бел. нар. прыказка).

Зьмітрок: Што такое кажаш?

Янкель: Ну, памалу, не сьпяшайся. Вось сядзем тут пад капец. Пагаворым. (*Зьмітрок сьдае. Янкель прымацьціўшыся каля яго*): Я чуў, што Аляксей туды да Ахрэма, на хутар заглядае.

Зьмітрок (*гразіць палкай*): Некалі яго адтуль вывязуць фурай. Я яму йшчэ паламлю ногі. Я яму пакажу, што знача войтаў сын.

Янкель (*усьцішаючы*): Цс-цс-цс... Але-ж вы, Зьмітрок, заўзятая. Агонь — не хлапец. Люблю такіх, ой, як люблю. Але вы, Зьмітрок, так не рабеце. Наб'іце яго, або і сусём заб'іце, а пасья сьледзтва, суд, турма... Ня выпадае для войтавага сына.

Зьмітрок: Няхай будзе, што хоча. Я свайго не дарую. А і вам будзе лепш.

Янкель (*злірае рукі і злорадска сьмяецца*): Гэта гіт. Гэта гіт. А мы яго... у турму. Так, так, пане Аляксей. У турму. Хі хі хі! (*выходзе ціхачом*).

Зьмітрок (*не разумеючы*): Калі-ж ён ня п'е, ні ў карты ня гуляе. —

Янкель: Ну! Ці-ж гэта трэба піць гарэлку? Трэба ўночы забраць крыху з коопэратывы, а ён каб быў злодзеям.

Зьмітрок (*дагадзіўся*): Ага! Так! Вось, гэта добра. Ха ха ха! Вельмі добра. Мы гэта патрапім. А я маю сваю хэўру...

Янкель: Нашто хэўра? Тут ня трэба хэўры. Вы з Максімам — вось і хэўра. Вы скажаце Максіму, каб ён прыйшоў да мяне. Разумеце? Абодва разам прыйдзеце.

Зьмітрок (*размысьляе*): Гм! Ага! Вось як. Эх, і розум у вас, пане Янкель. Ня дарма кажучы: жыдоўская галава. (*Прав жвіліну*): Добра. Я скажу Максіму і мы прыйдем. (*Зьмяецца*): Ну, час да дому. Пойдем.

Янкель: Разам ня пойдзем. Яшчэ можа хто нас пабачыць. Вы ідзеце, Зьмітрок, а я пасья. (*Зьмітрок выходзе*).

Янкель (*злірае рукі і злорадска сьмяецца*): Гэта гіт. Гэта гіт. А мы яго... у турму. Так, так, пане Аляксей. У турму. Хі хі хі! (*выходзе ціхачом*).

Заслона.

(д. б.)

Цяленьне кароў.

Беларускія земляробы шмат трацяць ад таго, што амаль 90% цяленьня прыпадае на адну і тую-ж пару году, на мясеад. Але тым-часам так ёсьць і з гэтым трэба рахавацца. Важна, каб высьцерагацца дальшых памылак.

Мамэнт цяленьня каровы ў жывёлагадоўлі ня ёсьць нечым адарваным; ад яго залежа ўвесь дальшы лёс скаціны.

Карова целіцца звычайна на 285 дню (40—41 тыдзень), хоць часам пасьпяшыць (240 дзён), а часам і вельмі спозьніцца (310—320 дзён). Цялесная будова каровы вымагае адпачынку ў даеньні і дзеля таго яна мусіць абавязкава 6—8 тыдняў прад цяленьнем стаяць «суха». Нават г. зв. «добрыя» каровы, што самі не зарываюць, мусяць быць да гэтага змушаны: не даваць ім млекагоннай пашы, буракоў, вотрубай, усялякай сіляжы і г. д. і выкідаць памалу спачатку дзеннае даеньне, а пасья ўсё астатняе. Адпачынак прад цяленьнем карове гэтаксама патрэбны, як чалавеку штодзённы сон: пры незахоўваньні гэтага адпачынку нішчыцца здароўе, а з ім і ўсякая карысьць.

Самае цяленьне нармальна ня трывае даўжэй паўгадзіны. Помач людзкая пры гэтым патрэбна толькі ў паадзіночных выпадках, ды і то важна, каб з ёю занадта не пасьпяшыцца: аж покуль не адойдуць гэтак званыя пладовыя воды.

Найчасьцейшай прычынай усякіх забурэньняў пры цяленьні ёсьць няправільнае палажэньне цяляці. За правільнае-ж палажэньне ўважаецца такое, калі цялё выходзіць галавой выцягненай наперад і ўніз і зложанай на выцягненых таксама ўперад пярэдніх ножках. Усякае іншае палажэньне цяляці пры цяленьні ёсьць няправільным і да напавы яго зараз-жа трэба клікаць асобу ў гадоўлі дазnanую, звычайна дохтаравэтэрынара.

Пры правільным палажэньні цяляці можна памагчы карове толькі тым, што двух-трох мужчын бяруць рукамі цялё за пярэднія ножкі і цягнуць. Пры гэтым — увага! Ня можна цягнуць стала, бязупынку, а толькі ў такт з высіляньнем (напінаньнем) самой цялячайся каровы. Больш нічога.

Пасья сьцяленьня карова звычайна бывае вельмі змучанай і яе найлепш цяпер прыкрыць нейкай гунькай і на час якісь пакінуць у супакоі. Калі-ж карова ачуняецца, дык трэба даць ёй *цёплае* пойла, найлепш — з вотрубамі. Інакш з прыкормліваньнем ня трэба сьпяшацца, ды і наагул ня можна ацеленай карове *вразу* даваць шмат і сільнага корму, прывучаць яе да гэтага трэба толькі памалу, кожны дзень больш. Добрае мурожнае сена з вотрубным пойлам

— найлепшы корм для сьвежа ацеленай каровы.

Па цяленьні, да 3-ох, найпазьней да 8-ох дзён мусіць настаць шчышчэньне каровы, выдаленьне пладовага лагва. Калі-б гэта чамусьці ў пару ня сталася, лагво пачынае ўсярэдзіне раскладацца, гніць, што нагонкі паказваецца «белатокам». Затрыманае ўсярэдзіне радзільнае лагво загнуваецца, а ад гэтага затруваецца кроў і жывіна гіне.

Найпрасьцейшай помаччу пры выдабыцьці лагва ёсьць «клістыр», або леватыва: у радзільныя органы ўліваецца пару літраў цёплай вады, у каторай дзеля дэзынфэкцыі распушчана 1—2% крэпліну або лізолу. Калі лагво было толькі прысохшы, а ня зросшыся з нутранымі ворганамі, дык яно адмакае і выходзіць. Калі-ж бы гэта ня сталася, адратаваць жывіну змога толькі скорая дахторская помач.

Даць карову раней як за тры гадзіны па цяленьні ня можна з увагі на самую карову і на цялё. Тут-жа трэба адцемиць шкоднасьць звычайна «адкраданьня» малака ад цяляці. Цялё родзіцца з жалудкам напоўненым кашавітай г. зв. смолкай, якую трэба стуль насамперш выдаліць, каб апаражніць мейсца для прыняцьця корму, для малака. І для гэтага быццам разслабленьня жывата новароджанага цяляці служба малозіва. Яно мае ў сабе гэтак званае «колэструм», якое дзеіць на цялё падобна, як рыцына на чалавека. Вось-жа дзеля гэтага тыя гаспадыні, што «адкрадаюць» малозіва ад цяляці, гэтым самым не пазваляюць яму як трэба прачысьціцца і здарова пачаць жыцьцё, а знача — яму шкодзяць.

Затое, апрача першага дня, трэба карову заўсяды да чыста выдойваць пасья ссаньня. Гэтага вымагае здароўе каровы і нармальна праца малакотворчых гручолаў: і адно і другое ёсьць у інтарэсе кожнага гаспадара земляроба. Дык няхай-жа памылкі не паўтараюцца. Малозіва ў першую чаргу належыць цяляці: і як корм і як лякарства.

інж.-агр. А. К.

БЕЛАРУСКІЯ ГАСПАДАРЫ! Памажэце як можаце гібеючай ад голаду і холаду дзікоў птушцы, а яна Вам адудзячыцца ўлетку зьбіраньнем і нішчэньнем мух, жукоў, рабакоў і інш. шкоднай для земляроба жамяры!

Як выбраць з лубіну ягоную горыч?

Зярняты лубіну маюць шмат бялкоў і таму яны вельмі пажыўныя для гаспадарскай жывіны. Адна бяда толькі, што гэтыя зярняты горкія. Каб выбраць гэту горыч, людзі стасуюць усялякія спосабы. Апошнім часам у фаховай земляробскай літэратуры знаходзім яшчэ адзін гэтакі спосаб, які тут і разгледзім.

Лубін празначаны да адгарчэння насіваюць у дзераўляную судзіну, напр. у бочку і заліваюць на пару (суткі) мяккай вадой, каб набрак. Тады вадку спускаюць, а набраклы лубін або параць у парніку праз гадзіну, або, калі парніка няма, вараць у катле праз паўтары гадзіны часу. Пасля распараны ці развараны лубін прамываюць чыстай вадой. Далей рабіць гэта апошняе ў праточнай вадзе, куды завешваюць плецывыя кашы з параным ці вараным лубінам на дзве пары (двое сутак), а то і на даўжэй, покуль гэткае зерне лубіну раскушанае ня мае ўжо горычы. Калі-б гдзе праточнай вадой ня было, тады параны ці вараны лубін наіладаецца ў дзераўляную бочку, пастаўленую на крыжаках і заліваецца чыстай вадой праз дзве пары, штодзень двойчы мяняючы гэту вадку. Гэтак выпаласківаецца з лубіну самая толькі горыч, а бялок, будучы звараным, гэтакі выпаласківаньню не паддаецца і астаецца ў зярняці як пажыва.

Жывіна ня зразу есць лубін, бо мусць да яго прывыкнуць. Большая колькасць лубіну для дойных кароў ад'емна ўплывае на якасць малака, і ўсякіх з яго вырабаў, перадусім сыру, а таксама і масла. Дзеля гэтага дойнай карове ня можна даваць лубіну больш як паўтара кілё ўдзень, а корміць можна даваць і 3 кілё; сьвіням даюць лубіну $\frac{1}{4}$ да $\frac{1}{2}$ кілё на штуку і дзень. Малецка пры гэтым наўвече вага сухога лубіну. — Каб жывіна лепш перажоўвала і травіла лубін, радзяць даваць яго змяшаным з сукрой сечнай; адна часць лубіну на дзве часці сечкі. — Пры канцы трэба зазначыць, што бялок з адгорчанага лубіну есць адным з найтанейшых кармавін наагул.

Haspadarčaja chronika.

— Ad 1.1.33 h. Niamiečyuno zabaranila ūvoziti krohlaše dreva z Polšcy.

— Na Vifenskim rybnym rynku jašče prad Kaladnymy sviatkami zjavilasja savieckaja ryba (bo miascovym kupaam sekvestratary zabrali rybu za podatki). Ciapierža, hašło začvierdžanija holska-savieckaj umovy ab nieperadañni i pašło projektañnia ū Vilni Addzieļu Savieckaha handlovaha predstavništva, tutejšy rynek jašče hošć budale chiba z zakladyacca tavarami savieckimi, na škodu miascovych košću haspadarčy i handlovych.

— Na haspadarča-pramyslovoj konferencyi ū Vilni dn. 21.XII. 32 h. predstavnik mlynarskaha promyslu vyjašniŭ, što ūčasćie miascovaha zlemarobstva ū zaaprovi-jantavañni Vilni vielmi maloje. Siudy pryvozicca šmat peramolataha zbožža z Polšcy. — Vynikaje z hetaha, što davoz polskaha zbožža bje pa našym zlemarobstvie, bo abnižaje ceny na jahonyja pradukty. Nivahodny hety davoz i dla miascovaha mlynarskaha promyslu, bo pryvoz na tutejšy rynek čužoha pieramolataha zbožža rodzić biezraboćie ū tutejšych mlynoch. Slovam, haspadarčaje „žaništva“ Vilni z Polščaj dla nas nivahadna.

— Ad dnia 31.XII 32 h. na celym dzieržaunym abšary Polšcy zabaroniena brać ad pazyčak bolšy procent jak 12.

— Dn. 22.1.33 h. ū Vilni ūračysta adčyniena zbažžova-tavarnaja i lnianaja bursa (gielda). — Staršynioj bursy jošć L. Chaminski.

— Ministerskaja Rada (polskaja) pryniala anahdaj pastanovu ab skasavañni pazyčak uziatych na adbudovu, kali heta pazyka nia bolšaja tysiačy zaletovak. Čhto z hetaj pastanovy najbolj skarystoje?

Ziemlarobski tydzień u Prazie (Č.S.R.) sialeta naznačany na čas ad 19 da 26 lutaha i maje zajmacca pieradusim pytañniami: 1. mahčymašćiaŭ abličeñnia košćau vytvorstva ū ziemlarobstvie; 2. suadnosin košćau vytvorstva da čystaha zysku; 3. mahčymašći abnižeñnia košćau ručnoj zaprežnaj pracy ū canie samych praduktaŭ; a 4. taksama vahañnia cenaŭ, pokul ich nahul mahčyma pradbačyć.

CENY ū VILNI:

ZBOŽŽA (hurtam, za 100 klh. — 6 pudoŭ): žyta — 16.50—16.75, pšanica — 26.00—27.00, žytnia votruby — 9.00—9.50, pšaničnyja votruby — 10.50, jašmieñ na pensak — 13.50—14.00, avios — 12.00—13.00, makuchi lnianija — 21.00, makuchi z slanečniku 17.00, kaniušyna čyrvonaja — 90.00—100.00, kaniušyna bielaja — 100.00—120.00.

MAŁOČNUJA VYRABY: masla najlepšaje 1 kilo hurtam 2.70—2.80, u detalu 3.00—3.10, masla stalovaje za 1 kilo hurtam 2.50—2.60, u detalu 2.80; syr litoŭski — za 1 kilo hurtam 2.00—2.60, u detalu 2.40—2.80; jajki za kapu — 6.60—8.40, za šćuku 12—16 hrašoŭ.

MIASA NA HARADZKOJ BOJNI: 1. Skacina za 1 kilo žvojoj vahi—0.70—0.80 zł. 2. Šviñni—0.90—1.10 zł. HROŠY: 4.1.33 h. za 1 amer. dolar placili 8 zł. 92 hr. za 1 zalety rubiel — 4 zł. 67 hr.

Паштовая скрынка.

Беларуска-Амерыканскаму Саюзу ў Чыкаго: часопісь пасылаем і чакаем падпіскі; Інг. А. Шаху ў Чэхаславацкім: — усё атрымалі, дзякуем, просьбу выканаем; такіх-бы супрацоўнікаў нам больш, дык „Самапомач“, а з ёй і беларуская коопэрацыя развівалася-б нязвычайным ходам; Я. С. Сону(?) — атрымалі, дзякуем, згода, наша думка(!), змясьціць у гэтым № 1 (4) ўжо ня можам, бо запавяна прышла, рэшта ў асабістым пісьме за тыдзень; Я. Р. Маліковічу — атрымалі, дзякуем, пры магчымасьці выкарыстаем; Інг. М. Г. — цы — як жа справа йдзе далей?; Бел. Дабрадзейнаму Т-ву ў Стаўпцох — нехапаючыя нумары высланы. Ад гэтага нумару будзем пасылаць па два экзэмпляры; Фр. Макарэвічу — будзем пасылаць і верым, што датрымаеце слова; Бол. Баркоўскаму — спакушаем Вам у крыўдзе, але „Самапомач“ ня мае з гэнымі людзьмі нічога супольнага. Абяцаць Вам пасадзі ня можам, бо гэтых, як Ваш выпадак, ёсць у нас дзесяткі; але цікаўцеся коопэрацыяй далей, прымаеце: гэта напэўна. Будзем мець Вас на воку Пашырайце „Самапомач“. Сьпэўніку — Ваша справа аддана ў рэд. Б. Крыніцы, правэрана і папраўлена; паліску атрымалі дзякуем; Легезе П., Лотышу Я., Худніцкаму В. і Туронку Яну: — просьба выканана, чакаем падпіскі. Дру Грынкевічу — атрымалі, дзякуем, просьба выканана. Гуртку ВІГІК ў Шальцінах: атрымалі, дзякуем, выканалі, шчасліва працуе!

Pierasyłka apláčana ryčalkam.

CANA NUMARU 40 HRAŠOŮ